

УДК 336.719

Богдан ЛУЦІВ

FINTECH В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ

Окреслено теоретичні підходи до розуміння сутності інклюзивної моделі розвитку економіки в сучасних умовах та її органічної складової – фінансової інклюзивності. Акцентовано увагу на драйверах фінансової інклюзії, конкретних практичних аспектах Стратегії НБУ у посиленні фінансової інклюзивності серед населення. Розкрито сутність новітніх фінансових технологій (FinTech) на фінансовому ринку. Охарактеризовано суб'єкти FinTech-індустрії, особливо її ключові гравці – стартапи. Здійснено аналіз окремих новітніх видів фінансових технологій, що пропонуються стартапами. Визначено перспективи та виклики для розвитку FinTech-ринку в Україні.

Ключові слова: фінансова інклюзивність, фінтех, стартапи.

Богдан ЛУЦІВ

FinTech в системе финансовой инклюзивности

Определены теоретические подходы к пониманию сущности инклюзивной модели развития экономики в современных условиях и ее органической составляющей – финансовой инклюзивности. Акцентовано внимание на драйверах финансовой инклюзии, конкретных практических аспектах Стратегии НБУ в части усиления финансовой инклюзивности среди населения. Раскрыта сущность новейших финансовых технологий (FinTech) на финансовом рынке. Охарактеризованы субъекты FinTech-индустрии, особенно ее ключевые игроки – стартапы. Осуществлен анализ отдельных новейших видов финансовых технологий, предложенных стартапами. Определены перспективы и вызовы в развитии FinTech-рынка в Украине.

Ключевые слова: финансовая инклюзивность, финтех, стартапы.

Bohdan LUTSIV

FinTeh in the financial system of inclusiveness

Introduction. The middle of 2000 years witness the shift in traditional economic development models to the concept of inclusive growth. The significant stratification of society and the growth of the share of the poor population due to financial and economic crises are the prerequisites for changing the paradigm of economic development of countries. According to the index of inclusive economic development (IDI) of 2018, published on the website of the World Economic Forum, Ukraine ranks 43rd among 74 developing countries.

The introduction of the latest financial technologies in the banking system in recent years has significantly improved the qualitative characteristics of financial inclusiveness. The financial services market has radically changed. The boom of Fintech-startups is supported by smart-phone population and penetration into all spheres of society of the fast Internet society.

The purpose of the article is to assess the impact of financial technologies on the inclusive development of Ukraine in terms of banking sector cooperation with startup companies on the financial services market.

Results. Concepts on the further development of the world economy in the long-term perspective are considered. Based on the analysis of modern economic literature, key points of inclusive growth are identified. In this context, the focus of the study is on financial inclusiveness. The emphasis is on strengthening the financial inclusiveness of the population in the adopted Strategy of the NBU by 2020. The most current trends of FinTeh in the world are described and the factors of development of FinTeh in Ukraine are analyzed. The given feature is the latest types of Fintech start-ups, challenges for the development of the FinTeh-market in Ukraine.

Conclusions. The development of scientific thought and understanding of the transformation of social processes led to the transition from the concept of economism growth to the concept of inclusive development. The concept of inclusive development of the country is only part of the scientific discourse. Financial inclusiveness has not only financial but also social orientation. In Ukraine, FinTeh is in its infancy, the development of which is supported by a variety of initiatives and activities of the NBU. Given the current market demand, FinTeh solutions that are focused on financial inclusiveness and the mass market have the greatest potential for growth.

Keywords: *inclusiveness, financial inclusiveness, inclusion, fintech, startups.*

JEL Classification: E440, G200, L860.

Постановка проблеми. Кризові явища в соціально-економічній системі України набувають загальносистемного характеру, що свідчить про недосконалість антикризового управління в країні. Для вирішення накопичених проблем необхідним є застосування світової концепції інклюзивного стійкого зростання, основою якої є економіка максимальної зайнятості й взаємодії усіх суб'єктів, включаючи вільний доступ до отримання різноманітних послуг. Проблеми фінансової інклюзивності в Україні потребують особливої уваги через фінансову розбалансованість, прискорені процеси дерегулювання та тінізації економіки, обмежений доступ населення до базових фінансових послуг.

Після світової фінансової кризи 2008 р. банки усіх країн були змушені адаптуватися до нового порядку. З появою нових технологій орієнтація банків на внутрішні процеси та бажання користувачів експериментувати з цифровими послугами стали причинами виникнення та зростання нових FinTech-компаній.

В Україні FinTech перебуває на етапі зародження. Разом з фінансовою кризою 2008–2009 рр. в Україні почали з'являтися перші учасники ринку фінансових технологій – стартапи. Здебільшого ці проекти створювали у напрямку покращення платежів і переказів. Розвиток FinTech активно підтримується низкою різноманітних ініціатив Національного банку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічного зростання, пошуку моделей розвитку соціально-економічних систем, які ідеально вписалися б в економіку знань, перебували у центрі уваги дослідників протягом усієї історії становлення і розвитку економічної науки. Збільшення наукових інтересів щодо появи нової концепції розвитку пов'язане з трансформацією індустріального суспільства в інтелектуальне. Проблеми соціально-економічної стратифікації та подолання розвитку між різними верствами населення як об'єктивної передумови необхідності активізації інклюзивного розвитку країни вивчали Д. Аджемоглу [D. Acemoglu], М. Вебер [M. Weber], Г. Дейм [H. Daiim], З. Бедос, Д. Робінсон [D. Robinson], Е. Райнерт [E. Rainer], Дж. Подеста [J. Podesta]. Фінансову інклюзивність досліджували зарубіжні науковці Т. Бек, Л. Брікс, К. Елліс, Т. Ехбек, А. Чідзеро. Методологічні та інституційні аспекти інклюзивного розвитку економіки стали предметом наукових дискусій серед українських вчених, таких як А. Базиліук, В. Галасюк, О. Жулин, Т. Затонацький, С. Кожемякін, С. Науменкова.

Незважаючи на те, що проблематика інклюзивного розвитку країни в умовах глобалізації, а разом з нею поява на фінансовому ринку послуг новітніх фінансових технологій, є доволі новою на теренах вітчизняної науки, різні їх аспекти активно обговорюються на науково-практичних заходах. Однак недостатньо вивченими залишаються питання регулювання на законодавчому рівні FinTech-індустрії, формування інфраструктури для розвитку стартап-середовища, політики оподаткування інноваційних компаній, а також простоти та прозорості у створенні стартапів.

Мета статі полягає в оцінці впливу фінансових технологій на інклюзивний розвиток ринку фінансових послуг України в частині співпраці банківського сектору зі стартап-компаніями.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізаційних перетворень відбуваються суттєві дисбаланси моделей зростання світової економіки, які зумовлюють перехід до нової і більш гнучкої та збалансованої моделі, здатної забезпечити усталені високі темпи зростання в довгостроковій перспективі разом із забезпеченням однакового доступу до усіх видів ресурсів. Світова економіка в пошуках нової моделі зростання перебувала у форматі трьох концепцій щодо подальшого розвитку в довгостроковій перспективі:

1. Концепція нової норми (New Normal), яка розкриває такі ознаки “нової норми”: виражене уповільнення темпів економічного зростання, порівняно з попереднім десятиліттям; високі показники безробіття; загострення боргових проблем; значна невизначеність на ринках і подальший зсув глобальної економічної активності в бік країн з ринками, що розвиваються. Поява такого песимістичного прогнозу була пов'язана зі світовою кризою 2009 р. і з гіпотезою “інноваційної паузи”, тобто зі зниженням можливостей економічного зростання.

2. Концепція реіндустріалізації (неоіндустріалізації) обґрунтовує очікуване зниження інтенсивності промислового аутсорсингу і пошквдження промислового зростання у зв'язку із поверненням обробної промисловості в розвинені країни, що пояснюється підвищенням ціни трудових ресурсів в економіках, що розвиваються.

3. Концепція “зеленої” економіки сповідує інвестування в розробку і впровадження технологій, спрямованих на ресурсозбереження та загальне зниження антропогенного навантаження на навколишнє середовище [1, с. 3–4].

Звернемо увагу на те, що кожна з цих концепцій може бути віднесена до ендогенної теорії економічного зростання. Відтак серед науковців поширена думка, що

концепція “нової норми” позбавлена теоретичних засад і виступає лише емпіричною гіпотезою, а не інструментом виміру тих процесів, які відбуваються у світовій економіці. Щодо наступних концепцій, то вони, у свою чергу, також позбавлені всеосяжного значення і не розкривають причин глибокої диференціації в темпах зростання національних економік різних країн.

Отже, постала потреба сформуванню більш широку парадигму погляду на зростання і розвиток світової економіки. У контексті цієї парадигми виникла і отримала широке поширення концепція інклюзивного сталого зростання (*inclusive sustainable growth*). Теоретичний конструкт “інклюдія” (анг. *inclusion* – включення, залученість) означає збільшення ступеня участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і справедливий розподіл його результатів. У фаховій літературі сформувалась достатньо широка палітра трактувань цього поняття, що реалізується в багатьох аспектах, а саме: інклюзивне зростання, інклюзивні інновації, інклюзивний розвиток, інклюзивна економіка тощо. Ми не будемо заглиблюватися у внутрішню сутність цієї дефініції, відтак зазначимо, що сутність поняття “інклюдія” близьке за значенням до поняття “інтеграція” та протилежне до “сегрегації” та “екстракції”. У цьому контексті виокремлюють такі типи соціально-економічного розвитку:

1. Сегрегація (лат. *segredatio* – відділення) – будується на поділі людей у суспільстві на категорії за ознакою відмінності соціальних статусів, що призводить до обмеження сфери життєдіяльності і взаємодії.
2. Інтеграція (лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – передбачає пристосування членів суспільства до єдиної соціально-економічної системи.
3. Екстракція (лат. *extractum* – витяжка) – поділ суспільства на складові частини за допомогою створених умов, у яких вони розподіляються неоднаково.

4. Інклюдія (анг. *inclusion* – включення, залученість) [2, с. 20].

З огляду на це, інклюзивне зростання – це зростання, яке дає змогу залучати більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності, завдяки чому забезпечується у більшій частині населення більш високий рівень життя. Засади теорії інклюзивного розвитку були закладені в дослідженнях закордонних вчених: Д. Аджемоглу, Д. Робінсона [3], Е. Райнерта [4], Дж. Подеста [5], З. Бедоса [6], С. Голандер [7] тощо. Дискусійність термінологічної ідентифікації їх базових положень дає можливість визначити ключові складові інклюзивного зростання: ширші цілі (не тільки збільшення доходу або ВВП); всебічний розвиток людського капіталу; скорочення нерівності і бідності; важливість активної участі в економічному житті, а не тільки в розподілі доходу; отримання вигоди широкими верствами населення; дбайливе використання природних ресурсів і захист навколишнього середовища.

Світовий банк визначає інклюзивне зростання як зростання швидкими темпами, стає, широко поширене у всіх секторах економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів [8]. Європейська комісія визначає інклюзивне зростання як забезпечення високого рівня зайнятості, інвестування в освіту, боротьбу з бідністю і модернізацію ринків праці, системи соціального захисту і сприяння більшому об'єднанню суспільства [9]. МВФ розглядає інклюзивне зростання як підвищення темпів зростання за рахунок надання єдиного простору для інвестицій і продуктивної зайнятості населення.

Отже, у вищеподаних визначеннях мають місце певні розбіжності у розумінні поняття інклюзивне зростання, однак ця концепція була активно підтримана ши-

роками колами фахівців й отримала своє продовження у програмних документах провідних міжнародних організацій. Концепція інклюзивного зростання має велике значення для України у зв'язку з тими викликами, з якими їй довелося зіткнутися в останні роки. Незважаючи на це, означена проблематика інклюзивного розвитку країни в умовах глобалізації стала доволі новою на теренах вітчизняної науки. Починаючи з 2014 р., різноманітні аспекти терміна "інклюзія" обговорюються на науково-практичних конференціях, в тому числі міжнародних, за участю українських вчених та політиків [10]. Методологічні й інституційні аспекти інклюзивного розвитку економіки були розвинуті в подальшому українськими вченими: А. Базилюком, О. Жулином [2], Т. Затонацькою [11] С. Кожемякіною [12], І. Федуловою [13], О. Прогнімак [14], В. Галасюк [15]. Загалом в Україні стратегія інклюзивного зростання у вигляді затвердженого повноцінного документу поки що відсутня. Відтак у стратегії "Україна – 2020" дано визначення понять "інклюзивність", "інклюзивне зростання", "інклюзивне суспільство" та "інклюзивні інституції".

Серед широкого спектру видів інклюзії особливе місце займає фінансова інклюзивність. Фінансова інклюзія є однією із семи стратегічних цілей НБУ. За підрахунками Світового банку у 2017 р. серед дорослого населення України 37% не мали жодного банківського рахунку та не користувалися фінансовими послугами. Тому фінансова інклюзивність повинна максимально враховувати інтереси всіх громадян України стосовно забезпечення для них доступу до базових фінансових послуг. Індикатори фінансової інклюзивності характеризують рівень охоплення дорослого населення базовими фінансовими послугами, до яких, за підходами Світового банку, віднесено такі: грошові перекази та платежі, послуги із заощадження,

послуги з кредитування, страхові послуги. Зазвичай основним постулатом у фінансовій інклюзії є рівний доступ та використання фінансових продуктів та послуг, які прийнятні за ціною, відповідають потребам домогосподарств та підприємств, доступні для всіх сегментів суспільства, незалежно від доходу та місця проживання, надаються представниками фінансового сектору відповідально та екологічно для всіх учасників процесу.

Поділяємо думку С. Науменкової, яка стверджує, що існуючі цінові та нецінові бар'єри гальмують розбудову фінансового сектору України за принципами відповідального фінансування [16, с. 31]. Вирішення цих проблемних питань пов'язано з розширенням сфери комунікації фінансових установ з широким спектром фінансових послуг з метою підвищення відкритості, доступності і прозорості, а також через підвищення рівня фінансової освіти та фінансової грамотності населення.

За умов глобалізаційних перетворень спільними драйверами фінансової інклюзії в різних країнах є ціла низка потреб, серед яких: подолання високих витрат фінансових установ на обслуговування громадян із низьким рівнем доходів, доступу до базових фінансових послуг для жителів віддалених населених пунктів, подолання асиметрії доступу до інформації. За розрахунками Світового банку у звіті Global Findex 78% дорослого населення світу не мають рахунків в банках. До 2020 р. Світовий банк разом з Міжнародною фінансовою корпорацією мають на меті поширити доступ до фінансових послуг ще 1 млрд людей. Йдеться не лише про конкретні інвестпроекти, а й, насамперед, про поширення знань стосовно фінансового сектору та його можливості серед потенційних споживачів [17]. На сьогодні стовідсоткового рівня фінансової інклюзивності населення досягнуто в таких країнах, як Данія, Швеція, Норвегія, Нідерланди й Австралія. Разом з тим, понад 138 млн єв-

ропейців не мають банківського рахунку [18]. Ці дані були озвучені на форумі з фінансової інклюзії, організованому Mastercard і НБУ в червні 2018 р. У центрі уваги постало бачення фінансової інклюзії, роль держави й бізнесу в її розбудові, а також локальні та світові практики формування фінансово включеного суспільства. Практичні аспекти посилення фінансової інклюзивності серед населення України перебувають у полі зору НБУ. Адже в Стратегії Національного банку серед семи цілей на середньостроковий період чільне місце займає фінансова інклюзія.

За підрахунками Світового банку, у 2017 р. серед дорослого населення України 37% не мали жодного банківського рахунку та не користувалися фінансовими послугами. У цьому аспекті для НБУ пріоритетним є проект Cashless есопому. НБУ має намір збільшити частку безготівкових розрахунків до 55%. Тому представники банків, банківських асоціацій, консалтингових компаній і платіжних систем розробляють концепцію зі створення Cashless есопому, яка буде базуватися на чотирьох основних напрямках роботи: зниження попиту на готівку, розвиток безготівкових платежів, розвиток платіжної інфраструктури та зміна звичок людей як елемента фінансової обізнаності.

Звернемо увагу на те, що вищий рівень фінансової інклюзії в Україні стимулює здорову конкуренцію на ринку та сприяє більш повному задоволенню потреб споживачів. Фінансово інклюзивне українське суспільство допоможе розвинути нову фінансову екосистему, залучивши мобільних операторів, фінтехкомпаній, а також Інтернет-платформи. Разом з тим підвищення рівня фінансової інклюзивності спрямоване на формування системи захисту прав споживачів фінансових послуг, котра сприятиме фінансовій стабільності та зростанню добробуту громадян, стане доступною і зрозумілою для них.

Перш ніж проаналізувати сутність FinTech-індустрії в Україні і світі виокремимо в “Комп-

лексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року” дві важливі складові, а саме: розвиток інфраструктури платіжного ринку України відповідно до вимог “Другої платіжної директиви ЄС” та створення інкубаторів для стимулювання розвитку FinTech-компаній. Звісно, це показує досить посилений інтерес НБУ до стимулювання створення та розвитку гравців FinTech-індустрії з урахуванням регуляторних тенденцій у Євросоюзі. Так, в ЄС набула чинності “Друга платіжна директива” і в активній фазі перебуває низка регулятивних ініціатив. Більше того, Європейська банківська агенція (EBA) оприлюднила дорожню карту для FinTech-індустрії в Європі. Перші результати засвідчують, що між банками та представниками FinTech встановлюються партнерські стосунки, а це дасть змогу банкам адекватно реагувати на численні виклики: розвиток цифрової економіки, застарілі системи, здатність запроваджувати численні зміни до систем банку; переосмислити своє місце в новій екосистемі і як FinTech може допомогати банкам досягати поставлених цілей.

Фінансові технології або фінтех (анг. FinTech) в широкому визначенні це – технології, які використовуються і застосовуються в секторі фінансових послуг фінансовими установами. Зазвичай це такі технології, які кардинально змінюють традиційні фінансові послуги, включаючи мобільні платежі, грошові перекази, кредити, збір коштів і управління активами.

Розробниками новітніх фінансових технологій є два види компаній: стартапи, що надають технічні рішення для діючих фінансових компаній, та стартапи, що працюють безпосередньо зі споживачами фінансових послуг. Фінтех стартапи у світі появились зовсім недавно (2008 р.), а в Україні – у 2015 р. Близько 70% засновників фінтех стартапів є колишні банкіри, які внаслідок скорочення кількості банків у банківській системі вийшли на ринок з багатим досвідом.

Відповідно до проекту USAID “Трансформація фінансового сектору” фінтех провайдери працюють у різноманітних напрямках цифрової економіки (рис. 1).

Дамо коротку характеристику окремим новітнім видам фінтех стартапів:

- управління особистими фінансами, де більше 600 стартапів реалізували свої мобільні і десктопні додатки, що дають змогу стежити за рухом особистих коштів, отримувати детальні звіти і додатки про майбутні затрати на основі предиктивного аналізу;
- платежі як один із найдавніших і популярних напрямів фінансових технологій. Навіть у сучасному світі SWIFT цей напрямок продовжує розвиватися і найближчим часом можуть бути запроваджені найбільш прогресивні підходи до фінансових транзакцій;
- кредитування – стартапи у сфері p2p (peer-to-peer) кредитування стали найбільш популярними. Особливе місце в такій системі кредитування отримала ідея того, що кре-

дитування можливе без участі банківської установи на базі розподілу технологій;

- інвестиційні платформи, які дають змогу здійснювати інвестування у більш автоматизований і доступний для інвесторів спосіб;
- колективне фінансування (краудфандинг) – до недавнього часу найбільш популярними майданчиками для отримання венчурного фінансування були Kickstarter і Indiegogo. Втім ринок відкритий до нових ідей і багато компаній пропонують свої рішення, що дають можливість інвесторам і стартаперам знайти один одного;
- B2B фінтех – окремий напрямок фінтеху, що дає змогу вирішувати проблеми розрахунків і обміну даними у бізнесі. Перспективним трендом такої діяльності стало розроблення смарт-контрактів на базі блокчейна;
- PerTech – унікальний напрям інновацій, що дає змогу швидко і автоматизовано адаптувати бізнес до змін законодавства і умов ринку;

Рис. 1. Напрямки діяльності фінтех-компаній [19]

- Insure Tech – охоплює автоматизовані страхові продукти, що пов'язані з р2р - страхуванням, автоматизацією регресних виплат тощо;
- криптовалюти – до фінтех-стартапів у сфері криптовалюти належать криптобіржі, обмінники, майнінгові компанії, інвестиційні і ICO-майданчики;
- блокчейн, який увібрав в себе технологію розподілених реєстрів, що кардинально змінила світогляд нашого суспільства.

Аналізуючи на початку цього дослідження увагу на ключових визначеннях та характеристиках функціонування парадигмального погляду на зростання і розвиток економіки у фарватері концепції інклюзивних інновацій, доходимо висновку, що банки є одними з лідерів за кількістю інновацій, впроваджених для використання широкими верствами суспільства. Численні технологічні новинки, ініціаторами яких стали банки, мають шанс знайти широке застосування за межами банківської системи.

В реаліях сьогоdnішнього часу, на думку Бретта Кінга, в банківському секторі простежуються докорінні зміни, а саме: банки в суспільстві перестають сприймати як певне місце чи простір – банк стає функцією. Іншими словами, банк – це не те, чим він є, а те, що він робить, яку надає послугу [20, с. 4]. У цьому контексті важливо зрозуміти, що FinTech-індустрія може допомогти банкам залишатися потрібними клієнтам з точки зору тих послуг, які вони можуть їм запропонувати у цифровій екосистемі, що бурхливо розвивається. У свою чергу, відбуваються зміни у поведінці клієнтів, вони все менше звертаються до відділень банків і віддають перевагу спілкуванню через дистанційні канали.

Тому, на наше глибоке переконання, якщо банки будуть відігравати роль пасивних спостерігачів і не будуть активно реагувати на можливу співпрацю з FinTech-індустрією, вони ризикують залишитись

поза ринком цифрової економіки. Відтак, банки, активно імплементуючи нові технології, можуть піддаватися ризику у випадку відсутності чіткої стратегії, що базується на відповідній структурі управління та операційних і технічних змінах.

Майбутнє банків буде залежати від здатності розуміти кожного клієнта, використовувати передові аналітичні і цифрові технології, все те, що допоможе сучасним “високотехнологічним” клієнтам краще управляти своїми фінансами.

Прагматика сучасних умов ведення FinTech-індустрії передбачає дві моделі розвитку фінансових технологій: фінтехкомпанії працюють без банків або в кооперації з банками. Звідси, якщо банки не працюють з фінтехом, то вони втрачають відносини з клієнтами, тому що не бачать дрібних операцій, втрачають залежність клієнта від роботи з банком і доходи. У випадку, якщо працюють з фінтехом, то зменшують операційні витрати, ризики і розвивають digital-бізнес. Нині перспективною формою співпраці банків з фінтехом є робота з ними як з корпоративними клієнтами. Банк бере участь у капіталі фінтех-компанії, обслуговує її як корпоративного клієнта, або надає транзакційну частину сервісу і навіть веде клієнтські рахунки. Шляхом опитування FinTech-провайдерів були виявлені “гарячі” і “холодні” теми FinTech на ринку у 2018 р. (табл. 1).

Підсумовуючи, зазначимо, що перед розвитком українського FinTech ринку стоять наступні виклики: законодавче та регуляторне поле; традиційний банківський сектор, який повільно впроваджує інновації; відсутність відкритих API в банківській системі; обмежений доступ FinTech провайдерів до капіталу та фінансування.

Висновки. На основі вищезазначеного можемо зробити наступні висновки та окреслити перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Розвиток наукової думки та розуміння трансформації соціальних

“Холодні” та “гарячі” теми FinTech на 2018 р. [21]

“Гарячі” теми		“Холодні” теми
<ul style="list-style-type: none"> ● електронний банкінг ● автоматизація ● біометрична ідентифікація ● машинне навчання ● штучний інтелект (AI) ● прогнозування та моделювання ● смарт-контракти ● чат-боти 	<ul style="list-style-type: none"> ● блокчейн ● Біг Дата ● цифровізація всіх реєстрів ● ІСО ● ІТбезпека ● кібербезпека ● безпека платежів ● відкриті API 	<ul style="list-style-type: none"> ● електронні гаманці ● мобільні додатки ● операції з готівкою ● мобільні технології ● платіжні карти ● Інтернет-еквайринг

процесів сприяли переходу від концепції економічного зростання до концепції інклюзивного розвитку. Фінансова інклюзивність є індикатором доступності базових фінансових послуг для населення. У цьому контексті в сучасних умовах першочерговою проблемою для України є підвищення рівня охоплення базовими фінансовими послугами широких верств населення, а також розширення переліку та покращення якості надання фінансових послуг тим споживачам, які вже мають до них відповідний доступ.

Фінансові технології зазнають у світі бурхливого розвитку, що зумовить докорінну зміну ринку фінансових послуг. НБУ своєю оновленою редакцією “Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року” демонструє підвищений інтерес до стимулювання створення та розвитку гравців FinTech-індустрії з урахуванням регуляторних тенденцій у Євросоюзі. Незважаючи на ранню стадію розвитку FinTech-індустрії в Україні, за прогнозами спеціалістів, у цій галузі буде продовжуватися тренд на значне зростання. Цьому сприятиме потужна інфраструктура у вигляді високого проникнення мобільного зв'язку та смартфонів у поєднанні з добре освіченим та технологічно грамотним населенням. Потребує продовження гармонізація правового поля України з директивами Європейського Союзу щодо електронних

грошей, віддаленого відкриття рахунків, багаторівневої ідентифікації клієнтів тощо.

Список використаних джерел

1. Афонцев А. *Мировая экономика в поисках новой модели роста* / А. Афонцев // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2014. – № 2. – С. 3–12.
2. Базиліук А.В. *Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс]* /А.В. Базиліук, О.В. Жулин // *Економіка та управління на транспорті*. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UIRN/cut/2015_1_5.
3. Аджемоглу Д. *Чому нації занепадають* / Д. Аджемоглу; Дж. Робінсон ; пер. з англ. О. Дем'янчука. – К. : Наш формат, 2016. – 440с.
4. Райнерт Э.С. *Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными* / Э.С. Райнерт ; пер. с англ. Н. Автономовой. – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. – 350 с.
5. Podesta J. *Inclusive economic growth: increasing connectivity, expanding opportunity and reducing vulnerability [Electronic resource]*. – Access mode : <http://www.americanprogress.org/issues/economy/report>.
6. Бедос З. М. *Для багатших і для бідніших. Зростання нерівності – одна з найбільших соціально-економічних і політичних проблем сучасності [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/62625>.
7. Hollander S. *Practice, don't preach: getting serious about inclusive development [Electronic resource]*.

resource] / S. Hollaender, R. Bolling. – Access mode : <http://www.thebrokeronline.eu>.

8. Ending poverty and prosperity. Global monitoring report 2014/15. – Washington DC : International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2015. – 240 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.worldbank.org/en/publication/global-monitoring>.

9. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, EC, 2010, 34 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://ec.europa.eu/Europe2020/index-en.htm>.

10. Вишлинський Г. Про "інклюзивність" [Електронний ресурс] / Г. Вишлинський // Українська правда. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/columns/2014/04/19/7023016/>.

11. Затонацька Т.Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності в Україні: існуюча практика та перспективи / Т.Г. Затонацька // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – Вип. 1 (28), Т. 2. – С. 102 – 112.

12. Кожемякіна С.С. Підвищення продуктивності праці як основа економічного зростання в Україні / С.М. Кожемякіна // Економіка України: інноваційна стратегія українських реформ : монографія ; відп. ред. В.Ф. Беседін, А.С. Музиченко. – К. : НДЕІ, 2010. – С. 83–91.

13. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л.І. Федулова // Проблемні питання економіки України та її регіонів. – 2016. – № 6 – С. 56–65.

14. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О.Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу – 2018. – № 1(51). – С. 187–197.

15. Галасюк В.В. Пути перехода Украины к инклюзивной экономике. [Электронный ресурс] / В.В. Галасюк. – Режим доступа : <http://hyser.com.ua/economics/puti-perehoda-ukrainy-k-inklynzivnoj-ekonomike-eksperty-145320>.

16. Науменкова С.В. Фінансова інклюзивність та проблеми забезпечення доступу населення до базових фінансових послуг в Україні

/ С.В.Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 11. – С. 31–37.

17. Степанюк Е. От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Электронный ресурс] / Е. Степанюк. – Режим доступа : <http://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-zachem...>

18. Mastercard і НБУ провели перший форум з фінансової інклюзії [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.epravda.com.ua/news/2018/637878/>.

19. Некрасов В. День, когда родился украинский ФинТех: на чем зарабатывают ФинТехкомпании [Электронный ресурс] / В.Некрасов. – Режим доступа : <http://www.epravda.com.ua///634424/>

20. Кинг Бретт. Банк 3.0. Почему сегодня банк – это не то, куда вы ходите, а то, что вы делаете / Бретт Кинг ; пер. с англ. М. Мацковской. – М. : Издательство "Олимп-Бизнес", 2015. – 520 с.

21. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://fintech.unit.city/guide2018>

References

1. Afontsev, A. (2014). *Mirovaya ekonomika v poiskah novoy modeli rosta* [The world economy in search of a new growth model]. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodny otnosheniya – World Economy in the International Relations*, 2, 3–12 [in Russian].

2. Bazyliuk, A.V., Zhulyan, O.V. (2015). *Inklyuzivne zrostannia yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Inclusive growth as a basis for socio-economic development]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti – Economy and management on transport*, 19–29, (Vyp. 1). Available at: http://nbuv.gov.ua/UIRN/cut2015_1_5.

3. Adzhemohlu, D.; Robinson, Dh. (2016). *Chomu natsii zanepadaiut* [Why nations will collapse]. Kyiv: Nash format [in Ukrainian].

4. Raynert, E.S. (2011). *Kak bogatyie strany stali bogatymi, i pochemu bednyie strany ostaiutsya bednymi* [How rich countries became rich and why poor countries remain poor]. Moscow: Izdatelstvo vysshey shkoly ekonomiki [in Russian].

5. Podesta, I. *Inclusive economic growth: increasing connectivity, expanding opportunity and reducing vulnerability*. Available at: <http://www.americanprogress.org/issues/economy/report>.
6. Zeni Minton Bedos. *Dlia bahatshykh i dlia bidnishykh. Zrostantia nerivnosti – odna z naibilshykh sotsialno-ekonomichnykh i politychnykh problem suchasnosti [For the richer and for the poorer. The growth of inequality is one of the greatest socio-economic and political problems of our time]*. Available at: <http://tyzhden.ua/World/62625>.
7. Hollaender, S., Bolling, R. *Practice, don't preach: getting serious about inclusive development*. Available at: <http://www.thebrokeronline.eu>.
8. *Ending poverty and prosperity. Global monitoring report 2014/15*. Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. Available at: <http://www.worldbank.org/en/publicatiuon/global-monitoring>.
9. *Europe 2020*. (2010). *A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels, EC. Available at: <http://ec.europa.eu/Europe2020/index-en.htm>.
10. Vyshlynskyi, H. *Pro "inkliuzyvnyist"* [About "inclusiveness"]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/columns/2014/04/19/7023016/>.
11. Zatonatska, T.H. (2014). *Finansove zabezpechennia inkliuzyvnoho zrostantia ta podolannia bidnosti v Ukraini: isnuuucha praktyka ta perspektyvy [Financial support for inclusive growth and poverty reduction in Ukraine: existing practice and perspectives]* *Teoretychni ta prykladni pytan- nia ekonomiky – Theoretical and applied issues of economics*, 2, 102–112. (Vyp. 1(28)). [in Ukrainian].
12. Kozhemiakina, S.S. (2010). *Pidvyshchen- nia produktyvnosti pratsi yak osnova ekonomich- noho zrostantia v Ukraini [Increasing labor produc- tivity as the basis of economic growth in Ukraine]*. *Ekonomika Ukrainy: innovatsiina stratehiia ukrain- skykh reform – Economy of Ukraine: an Innova- tive Strategy of Ukrainian reforms*. V.F. Besedin, A.C. Musychenko (Ed.). Kyiv: NDEI [in Ukrainian].
13. Fedulova, L.I. (2016). *Inklyuzivni innovatsii v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Inclusive innovations in the system of social and economic de- velopment]*. *Problemni pytannia ekonomiky Ukrainy ta yii rehioniv – Problematic issues of the economy of Ukraine and its regions*, 6, 56–65 [in Ukrainian].
14. Prohnyimak, O.D. (2018). *Inklyuzyvnyi roz- vyток Ukrainy: pereshkody vs perspektyvy [Inclu- sive development of Ukraine: obstacles vs pros- pects]*. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass*, 1(51), 187–197 [in Ukrainian].
15. Halasiuk, V.V. *Puti perehoda Ukrainy k inkliuzivnoy ekonomyke [Ways of transition of Ukraine to the inclusive economy]*. Available at: <http://hyser.com.ua/economics/puti-perehoda-ukrainy-k-inklyuzivnoj-ekonomike-eksperty-145320.pdf>.
16. Naumenkova, S.V. (2014). *Finansova inkli- uzyvnist ta problemy zabezpechennia dostupu nas- elennia do bazovykh finansovykh posluh v Ukraini [Fi- nancial inclusiveness and problems of ensuring access of the population to basic financial services in Ukraine]*. *Visnyk Natsionalnogo banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 11, 31–37 [in Ukrainian].
17. Stepaniuk, E. *Ot lozungov k delu. Zachem nuzhna finansovaya inkliuziya [From slogans to the case. Why do we need financial inclusion]*. Avail- able at: <http://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-zachem...>
18. *Mastercard i NBU provely pershyi forum z finansovoi inkliuzii [Mastercard and NBU held the first financial inclusion forum]*. Available at: <http://www.epravda.com.ua/news/2018/637878/>.
19. Nekrasov, V. *Den, kogda rodilsya ukrains- kiy FinTeh: na chem zarabatyvayut FinTehkompanii [The day when the Ukrainian FinTech was born: what do FinTech companies earn?]*. Available at: <http://www.epravda.com.ua/634424/>
20. Kynh, B. (2015). *Bank 3.0. Pochemu se- godnya bank – eto ne to, kuda vy hodite, a to, chto vy delaete [Why today a bank is not where you go, but what you do]*. Moscow: Izdatelstvo "Olymp-Byz- nes" [in Russian].
21. *Fintekh v Ukraini: tendentsii, ohliad rynku ta katalog [Fintech in Ukraine: trends, market over- view and catalog]*. Available at: <http://fintech.unit.city/guide2018>.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2018.